

KULTUR

Lille Eyolf för andra gången

"Lille Eyolf" av Henrik Ibsen i översättning av Klas Östergren
 Scen: Gamla Teatern, Länsteatern i Örebro, 21/8 2002 (premiär 27/4 2002)

Regi: Terje Maerli

Scenrum: Lars-Erik Lindén

Kostym: Lili Riksen

Kompositör: Henning Sommerro
 Medverkande: Kenneth Risberg, Malin Berg, Zara Zimmerman, Gunilla Orvelius, Anders Hambræus, Birgitta Pettersson.

Jesper Lange

Det är inte ofta man som åskådare eller kritiker tar sig tiden att gå och se samma teaterföreställning två gånger. Och varför skulle man egentligen göra det? Man har ju redan sett pjäsen och vet hur den är. Det är nog betydligt mer vanligt att man ser samma film flera gånger. Men det finns ju en stor skillnad på teater och film. Filmen är exakt likadan varje gång man ser den, varemot teaterföreställningar förändrar sig.

PROVA ANDRA GÅNG

Jag kan verkligen rekommendera att man går och ser samma teaterföreställning en gång till med några veckors eller månaders mellanrum. Jag har just gjort det och det var en omtumlande och spännande upplevelse som har satt många tankar och känslor igång.

Jag recenserade Henrik Ibsens "Lille Eyolf" första gången för ungefär fyra månader sedan i samband med premiären. Jag tyckte om föreställningen då och blev nyfiken på hur den skulle utveckla sig under spelperioden. Onsdagen den 21/8 såg jag "Lille Eyolf" igen. Denna gång på Gamla Teatern dit man har flyttat från Wadköping på grund av den extrema sensommarhettan.

Min ursprungliga idé var mycket enkel: jag ville göra ännu en traditionell kritikergranskning av föreställningen, peka på förändringar och se om den hade mognat och

blivit bättre eller om tidens tand hade gnaget på den och gjort den sämre. Det skulle ge möjlighet till att diskutera tänkbara orsaker till förändringen. Men det var inte alls så enkelt som jag föreställt mig. Igen och igen upplevde jag att det välkända hade blivit lite annorlunda och jag såg saker jag inte såg vid premiären och blev osäker på om man hade lagt till nya grejer eller om jag hade missat väldigt mycket vid första föreställningen.

SAMMA MEN INTE SAMMA

Det var samma föreställning men det var ändå inte samma föreställning. Det blev överraskning på överraskning i något som ändå var mycket välbekant. Det är frågan om små små förändringar som egentligen inte borde betyda så mycket men det gör de.

Istället för att titta på föreställningen med ett extra skarpt kritikeröga tog jag den till mig mycket mer förbehållslöst än första gången och den kommer att vara levande för mig i lång tid framöver.

Jag trodde mig veta det mesta om föreställningen (och Ibsen för den delen); hade noggrant läst den norska originaltexten, redan formulerat mig en gång om iscensättningen i recensionen i april, diskuterat pjäsen med vänner och bekanta sedan premiären och är fullärd dramaturg. Det borde vara lätt som en plätt att jämföra de två föreställningarna. Omedelbart när föreställningen började kände jag att hela min solida självsäkerhet försvann. Det var en mycket märklig upplevelse.

Var det föreställningen som har utvecklats och förändrats sig? Eller var det jag? Eller var det både och?

En orsak till att jag upplever de två föreställningar så olika kan vara att jag nu satt på ett annat ställe i salongen än förra gången. Jag såg helt andra och fler saker i spelet nu. Föreställningen verkade mer tätpackat och komplett sett från detta håll. Tanken för genom mitt huvud att det var väl just här

på min stol, framför ljus- och ljudteknikern, som regissören Terje Maerli mesta tiden hade suttit under repetitionerna och att skådespelarna därför spelade mer åt detta håll. Men det är inte alls säkert att det är så. Det kan lika gärna bero på att jag under föreställningens gång utvecklade ett slags dubbelseende där jag dels tittade från där jag nu satt och samtidigt tittade från stolen där jag satt förra gången och därför fick en mer fullständig upplevelse av spelet.

VAR KRITISK TILL ANSLAG

Jag såg på nytt inledningen med "statyerna" och maskerna som jag hade klandrat i den första recensionen därför att jag tyckte den var obegriplig. Och även om jag nu såg samma sak som tidigare var det ändå nytt. Välbekant men nytt! Jag fick inte ihop det. Jag visste att jag var kritiskt inställd till just föreställningens anslag och även om det var som förut var det nu annorlunda och jag kunde inte sätta fingret på hur det var annorlunda. Min första tanke var att man hade kortat ner upptakten men det är jag inte alls säker på man har. Vid premiären kändes den lite seg och lång men inte nu. Jag tycker i och för sig fortfarande att upptakten är obegriplig men av någon anledning känns det inte längre väsentligt att kritisera den. (Som tur är återvänder föreställningen inte till anslaget form i slutet således att skådespelarna tar maskerna på igen och blir statyer. Det skulle aldrig gå bra.)

Därefter gavs Ibsens scenografiska anvisningar i episk (dvs. berättande) stil, då scenrummet inte följer den naturalistiska scenografitraditionen, utan blott är antydande. Det var också som förut men igen annorlunda. Genom sin lekfulla attityd lockar Anders Hambræus (ingenjör Borghem) nu publiken att låta sig dras in i berättelsen. Malin Berg (som Rita Allmers) tar en mycket flörtande och lockande kontakt med publiken. Det såg inte jag vid premiären.

Och när sen Gunilla Orvelius gör sin entré som systemen Asta Allmers ber hon några i publiken hålla portföljen och paraplyet! Det är jag nästan säker på att hon inte gjorde när jag såg föreställningen första gången. Och Kenneth Risberg (Alfred Allmers) tar också hjälp av en åskådare när han med ett snöre ska markera strandlinjen mot fjorden. Det är jag helt säker på att han inte gjorde vid premiären. Det är uppenbart att direktkontakten med publiken har utvecklats mycket.

DOMINERANDE KVINNOR

Kvinnorollerna har blivit mycket tydliga och mer dominerande och även mer olika. Vid premiären blev jag lite konfunderad och hade svårt för att mena något om dem men nu har de var för sig en spänst och en klarhet och man ser att Malin Berg och Gunilla Orvelius njuter av att kasta sig in i rollernas mycket extrema dynamik. Det görs djärvt och man känner att de vet att det håller. Ibland känns det mycket fysiskt som när en cirkusartist kastar sig huvudstupa ut från trapetsen i säker förvisning om att det kommer att gå bra.

I Kenneth Risbergs tolkning av Alfred känner man nu en stark underton av smärta. I förra recensio-

nen beskrev jag mitt intryck av Alfred som "en helt igenom oseriös men charmerande och trevlig skämtande person som egentligen inte har någon egen allvarlig vilja". Nu är det snarare frågan om en man i allvarlig panik som med alla medel vill dölja detta för sig själv och andra. Jag medger att jag har svårt för att förstå Alfreds psykologi. Han är fortfarande en gåta för mig men nu accepterar jag honom och kan intressera mig för honom.

Lite malört blir det med Eyolf. Vid premiären var jag imponerad över hur han spelades, men Zara Zimmerman har tyvärr halkat in i det sentimentala. Eyolf har blivit för söt och för naiv och för käck i kontakten med de vuxna. Tycker jag. Men när Eyolf enbart är åskådare till de vuxnas besynnerliga liv är tolkningen av honom fortfarande lika beundransvärd som vid premiären.

Det är en häftig upplevelse att se en teaterföreställning andra gången och då gärna från en helt annan plats i salongen. Prova själv!

KULTUR
 Tomas Pernbrandt
 tel. 019-30 53 38
 tomas.pernbrandt@orebrokuriren.se

**eflödet oror de
 gsynta staterna**
 Journalisternas roll i världen har det skrivits luter på. Yrket kan som bekant alla vara förlorare för både och livet. År 2001 var det tillt (enligt officiella kalenderjournalister måste livet, så var år 2001 ett träängaandrasätt. För de internationell Press In-senast publicerade tillståndet i världen öning att dra de slut-er galler nu främst att iret i fråga kan konstateras från en mängd kontrollera innehållet ia flödet i medierna al-artt iner intress. Cheten hamn P Fritz, skröder in-er han ska kommentera som instituter dragit: ta problemet för me-ånga länders rege-är dess roll. Mer är övertyga dessa et frå medier är av-ss länders framgång-je av omvärlden." et till och med går så sport att det talas om av medieromän-

Underhållande Ibsen
 "Lille Eyolf" av Henrik Ibsen i översättning av Klas Östergren
 Scen: Folkets Hus, Kumla, Länsteatern i Örebro, 26/4 2002, (premiär 27/4 2002)

mentalitet à la Charles Dickens. Pjäsen skrevs kurt före år 1900 där det filosofiska fundamentet för psykoanalysen började formuleras i Europa och texten består till stor del av rollernas försök att analysera varandras motiv.

synfältet. Scenen går diagonalt genom rummet. Vi sitter också så nära skådespelarna att deras spel måste hålla i alla lägen. Det finns inte utrymme för något annat. Alla skådespelare praktiskt

synes goda humor, en helt ig-oseriös men charmerande oc-ligt skämtande person som-igen inte har

FOTO: BOJAN GUSTAVIC